

UDK 632.913:340.130.53(497.12)=863

ZAKONODAJA S PODROČJA VARSTVA RASTLIN IN RAZLOGI ZA SPREMEMBO V REPUBLIKI SLOVENIJI

Jože Šavor

Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano RS
Republiški kmetijski inšpektorat

IZVLEČEK

Z ustavnim zakonom za izvedbo temeljne ustavne listine o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije je ta do izdaje ustreznih predpisov zavzela stališče, da se smiselno uporabljajo zvezni predpisi kot republiški, kolikor ne nasprotujejo pravnemu redu Republike Slovenije in kolikor ni s citiranim zakonom drugače določeno. To določilo se nanaša tudi na zakonodajo o varstvu rastlin in je temeljni razlog za ureditev in spremembo lastne zakonodaje na tem področju.

V pripravi je republiški zakon o varstvu rastlin pred boleznimi in škodljivci (škodljivimi organizmi), kateremu so podlaga zakoni s področja varstva rastlin nekaterih evropskih dežel ter direktive Evropske skupnosti, ki so jih članice že začele izvajati, vendar se bodo v celoti šele postopoma uveljavile. Temu se bo sproti prilagajala tudi Republika Slovenija na vseh pomembnih segmentih varstva gojenih rastlin, kot so: registracija sredstev za varstvo rastlin na enotni osnovi, njihova razvrstitev na pozitivno listo oziroma Aneks I, enotna metoda za izdajanje fitosanitarnih spričeval pri mednarodni menjavi blaga rastlinskega izvora itn. Še veljavna republiška zakonodaja je močno zastarela, za osamosvojeno Slovenijo tudi nepopolna in v razkoraku s sodobnimi dosežki stroke. Vse to zahteva njeno celotno ureditev.

Z vzpostavitvijo južne meje z Republiko Hrvaško je povezana tudi organizacija mejne kontrole blaga rastlinskega izvora, zato je potrebno zakonsko opredeliti tudi mejno fitosanitarno inšpekcijo.

Na podlagi zakona bodo izdelani podzakonski akti za posamezne segmente tega področja.

Legislation dans le domaine de la protection des plantes et motifs justifiant sa modification en République de Slovenie

Par la loi constitutionnelle pour la mise en oeuvre de la charte constitutionnelle fondamentale sur l'indépendance et la souveraineté de la République de Slovénie, la République de Slovénie a pris la position qu'elle appliquera par analogie des règlements fédéraux en tant qu'ils ne sont pas contraires à l'ordre juridique de la République de Slovénie et sauf disposition contraire de la loi citée, jusqu'à la délivrance des règlements

nationaux appropriés. Cette disposition s'applique également à la législation relative à la protection des plantes et constitue le motif principal pour la mise en ordre et la modification de sa propre législation en la matière.

A l'heure actuelle, nous avons sous projet la loi nationale sur la protection des plantes contre les affections et parasites, qui se fonde sur les lois y relatives de certains pays européens et sur les directives de la Communauté européenne que les pays membres se sont déjà mis à appliquer, tandis que d'autres pays le feront progressivement. La République de Slovénie s'appliquera à suivre le processus de leur mise en oeuvre dans tous les secteurs importants de la protection des plantes cultivées, notamment en matière de légalisation des produits pour la protection des plantes sur une base uniforme, de leur inscription sur la liste positive ou l'Annexe I, constituant la méthode unique pour la délivrance des certificats phytosanitaires lors de l'échange international des marchandises d'origine végétale, ainsi qu' en d'autres matières. Par ailleurs, la réglementation nationale est fortement vieillie et incomplète pour la nouvelle Slovénie devenue indépendante et est à l'écart des acquis modernes en la matière. Par conséquent, sa réformation globale est indispensable.

L'institution de la frontière-sud avec la République de Croatie est étroitement liée à l'organisation du contrôle frontalier des marchandises d'origine végétale, ce qui entraînera l'institution statutaire de l'inspectorat phytosanitaire frontalier.

Les secteurs particuliers en la matière seront couverts par des règlements locaux conformes à la loi.

Temeljni razlog za spremembo in ureditev zakonodaje s področja varstva rastlin v Republiki Sloveniji je nastanek nove države, ki ima kot prejšnja republika nepopolno zakonodajo s tega področja in je zato neuporabna.

Veljavni slovenski zakon o varstvu rastlin pred boleznimi in škodljivci iz leta 1977 je močno zastarel in zaostaja za napredkom stroke. Zato tudi ne ustreza sodobnemu varstvu gojenih rastlin. Gojitelji rastlin so dolžni izvajati ukrepe tako, da z uporabo kemičnih sredstev za varstvo rastlin ne ogrožajo zdravja ljudi, živali in niso škodljivi za okolje /uporaba ekološko sprejemljivih, manj agresivnih sredstev za varstvo gojenih rastlin in ozkim spektrom delovanja na škodljive organizme/.

Od tedaj se je zvezni zakon menjal že 1982 in 1989 leta. Veljavni in danes uporabljeni zvezni zakon je bil močno prilagojen normativom varstva rastlin Evropske skupnosti, vendar to področje doživlja hitre spremembe tako v novih biotičnih dosežkih, kot tudi v kemičnem varstvu. Predvsem do slednjega se odnos vse bolj spreminja v prid integriranega varstva, kjer se uporabljajo kemična sredstva skrajno racionalno in le po potrebi.

Zvezni zakon o varstvu rastlin pred boleznimi in škodljivci, ki ogrožajo vso državo, se še naprej uporablja v Republiki Sloveniji. Pristojnosti iz tega zakona so sprejete in na podlagi teh se izvajajo vsi tisti ukrepi in področja dela, ki so

bila prej v pristojnosti federacije. V republiško pristojnost je prišla mejna fitokarantenska inšpekcija na prejšnji jugoslovansko-italjanski in avstrijsko-madžarski meji, na novo pa je vzpostavljen fitosanitarni nadzor blaga na državni meji z Republiko Hrvaško. Mejna fitosanitarna inšpekcija sedaj deluje na celotni meji po enakem principu kot pred osamosvojitvijo, le da se tehnične in druge razmere na južni meji močno razlikujejo od onih na prejšnji meji, s katero je bila obdana Republika Slovenija.

Fitosanitarna inšpekcija je del strategije celotne službe za varstvo rastlin pred vnašanjem karantenskih škodljivih organizmov na ozemlje države. To je preventivna metoda v sestavi varstva gojenih rastlin, ki pa ni opredeljena v republiškem, ampak v zveznem zakonu. Zato se jo v novem zakonu opredeljuje kot obveznost države z vsemi njenimi parametri. Organizacijska oblika, delitev pristojnosti /zvezna država - republika/ so se v povojni zgodovini večkrat spreminjale, kar se bo z vključevanjem Republike Slovenije v mednarodni trgovski, gospodarski in kulturni prostor, dogajalo tudi v prihodnje. Posebej bo to pomembno, ker je Republika Slovenija mejna dežela in predstavlja most med Zahodno Evropo, Balkanom in Bližnjim vzhodom. Za soncem pa med deželami vzhoda do Jadranskega morja. Zato je geografsko tranzitna lega Republike Slovenije pomemben dejavnik tudi glede varstva rastlin.

Oba veljavna zakona - republiški in zvezni pa se močno razlikujeta po vsebini na določenih segmentih. Tako zakon o varstvu rastlin pred boleznimi in škodljivci /zakon/ navaja, da se lahko ukvarjajo s prometom sredstev za varstvo rastlin na veliko podjetja, ki imajo delavca z opravljeno agronomsko fakulteto, smeri rastlinske proizvodnje ali splošne smeri in dvema letoma delovnih izkušenj pri delu s sredstvi za varstvo rastlin. Ta določba se bistveno ne razlikuje od določil zveznega zakona.

Medtem pa se močno razlikuje določilo, ki opredeljuje promet sredstev za varstvo rastlin na drobno. Po republiškem zakonu se lahko ukvarjajo s prometom sredstev za varstvo rastlin na drobno, tista podjetja, ki imajo zaposlenega delavca s srednjo strokovno izobrazbo splošne kmetijske smeri ali smeri rastlinske proizvodnje oziroma delavca, ki nima srednje strokovne izobrazbe, ima pa najmanj dve leti delovnih izkušenj pri delu s sredstvi za varstvo rastlin in opravljen tečaj iz varstva rastlin. Pri novih namestitvah morajo imeti kandidati srednjo strokovno izobrazbo. Zakon še vedno velja in po logiki tudi ta določba !!

Zvezni zakon o varstvu rastlin pred boleznimi in škodljivci, ki ogrožajo vso državo, iz leta 1989 določa, da morajo imeti podjetja, ki se ukvarjajo s prometom sredstev za varstvo rastlin na drobno, v vsaki prodajalni v stalnem delovnem razmerju delavca z ustrežno visoko strokovno izobrazbo za varstvo rastlin oziroma rastlinske proizvodnje, ki skrbi za skladiščenje, hrambo in

izdajanje sredstev za varstvo rastlin in daje porabnikom navodila o načinu njihove uporabe.

Poleg ustreznih kadrov morajo imeti podjetja tudi ustrezne prostore za skladiščenje, hrambo in izdajanje sredstev za varstvo rastlin, ki izpolnjujejo predpisane tehnične in sanitarno-higienske pogoje. Promet sredstev za varstvo rastlin je torej mogoč le v specializiranih prodajalnah - kmetijskih /ali fitosanitarnih/ apotekah.

Podrobneje so opredeljeni pogoji glede kadrov in prostorov v pravilniku o pogojih, ki jih morajo izpolnjevati podjetja oziroma druge pravne osebe, katerih dejavnost je promet sredstev za varstvo rastlin na veliko in malo /debelo in drobno/. To je zvezni pravilnik, ki se uporablja tudi v Republiki Sloveniji in ga bo potrebno le terminološko prilagoditi slovenskim razmeram.

NOVI ZAKON O VARSTVU RASTLIN

V novem zakonu smo pod pojem prometa s sredstvi za varstvo rastlin uvrstili proizvodnjo, uvoz, prodajo, skladiščenje in uničenje ostankov. V predpisih ES, nemškem in avstrijskem zakonu uvoz in uničenje ostankov sredstev za varstvo rastlin ni vključeno v pojem prometa s sredstvi za varstvo rastlin. Švicarski predpis vključuje uvoz v promet s sredstvi za varstvo rastlin. Uničenje ostankov imajo predpisano z drugimi administrativnimi akti.

Niti eden izmed upoštevanih zakonov /ES, avstrijski, švicarski, nemški/ ne definirajo stopnje izobrazbe v trgovini. Prav tako ne ločujejo prometa na debelo in drobno. Predpisi le določajo, da morajo biti trgovci za to delo primerno usposobljeni in da morajo svoje znanje sproti dopolnjevati. Predlagam, da pri nas uvedemo izobraževanje za dodelitev licence za prodajalce in porabnike sredstev.

V naših predpisih dajemo poudarek le prodajalcu, medtem ko porabnika sredstev za varstvo rastlin pustimo brez očal !! V Švici imajo predpisano posebno izkaznico za strupe, kupujejo ga lahko le osebe, ki so polnoletne. Vendar tudi to ni dovolj. Kaj pomeni polnoletna nepoučena oseba ?

Po avstrijskem zakonu je lastnik podjetja, ki opravlja promet s strupi /po zakonu o prometu s strupi/ dolžan imenovati odgovorno osebo, ki mora biti v stalnem delovnem razmerju, če se ukvarja s prometom na veliko ! In pri nas, ko se šele začinjamo preživljati z delovanjem na tem področju, pa podjetja niti ne vedo, kaj so fitofarmacevtska sredstva.

Močan poudarek preko vseh predpisov je dan varovanju okolja, živali, ljudi ter upoštevanju pravilne uporabe sredstev za varstvo rastlin in upoštevanju /nadzoru/ karence !

Za pravilno odstranitev ostankov sredstev za varstvo rastlin so odgovorni uporabniki sredstev za varstvo rastlin. Način in tehniko predpisujejo drugi akti in ne zakon o varstvu rastlin. Tako je tudi prav. Vendar je kritik lahko le tisti, ki zna delo izvajati, ne tisti, ki opazuje s strani. Pri nas se varstvo okolja vse preveč izvaja iz neprofesionalnih krogov. Nestrokovnjaki predpisujejo norme za varovanje okolja. Kmetijstvo je bilo in bo najboljši porok za varovanje okolja, a le ob upoštevanju osnovnih principov kmetovanja.

USKLABITEV NOVEGA ZAKONA Z DIREKTIVAMI ES

Pri pripravi lastnega zakona o varstvu rastlin so že upoštevani normativi ES, ki so začeli veljati s 1. 1. 1993 in z že uveljavljenim zakonom prejšnje ZR Nemčije, Avstrije in Švice. Upoštevane smernice /direktive/ sveta ES za vprašanje varstva rastlin v notranjem prometu /registracija/. Proces oblikovanja enotnega evropskega prostora se je začel pospešeno urejati že leta 1985, ko so se članice dogovorile o takoimenovani "Beli knjigi" in s tem zavezale skupnost, da do konca leta 1992 ustvarijo enoten trg brez meja, kar so tudi s 1. 1. 1993 začele uresničevati. Sestavni del programa vsebuje tudi režim uporabe sredstev za varstvo rastlin, o čemer je svet začel razpravljati že v zgodnjih sedemdesetih letih - torej že pred dvema desetletjema. Leta 1991 so se članice zavezale, da bodo uskladile svoje programe /predpise, direktive/ v roku dveh let, to je do junija meseca letos. Po teh programih smo se usmerjali tudi pri pripravi našega slovenskega zakona o varstvu rastlin pred škodljivimi organizmi.

Predpisi s fitosanitarnega področja /vključno s kmetijsko-živilskimi proizvodi/ predstavljajo najštevilnejši del programa Bele knjige, saj je bilo predvideno, da se do konca minulega leta pripravi in sprejme prek 70 predlogov s tega področja.

V skladu z normativi ES je na novo uveden Aneks I oziroma pozitivna lista sredstev za varstvo rastlin. Na podlagi pozitivnega mnenja komisije za registracijo sredstev za varstvo rastlin izda ta lahko začasno dovoljenje za notranji promet sredstvom, ki imajo dovoljenje za dajanje v promet za isti namen v dveh državah ES, ali so dobila dovoljenje za vpis v Aneks I. Za registracijo sredstev za varstvo rastlin /stalno dovoljenje/, je potrebno opraviti biotične teste v obliki makroposkusov na več lokacijah z različnimi vremenskimi razmerami v Republiki Sloveniji. Trajanje poskusov se lahko na predlog komisije tudi skrajša. Dovoljenja /odločbe/ sredstvom za varstvo rastlin se bodo dajala

za notranji promet za dobo 10 let prav tako po vzoru normativov, ki veljajo v ES.

Na tem mestu je treba poudariti, da je Republika Slovenija ena od najmanjših držav v Evropi in da se bo morala zelo fleksibilno obnašati pri registraciji, porabi in uvozu sredstev za varstvo rastlin. Slediti bomo morali vsem dosežkom tega področja in se jim tudi prilagajati. Več na tem mestu ne sodi razpravljati.

KOLIZIJA NADZORA V POVEZAVI Z ZAKONOM O PROMETU STRUPOV

Posebno poglavje pri prometu sredstev za varstvo rastlin, ki so uvrščena na listo strupov, predstavlja poglavje nadzorstva v smislu zakona o prometu s strupi. Ta zakon pooblašča sanitarno inšpekcijo nad prometom s strupi, torej tudi nad sredstvi za varstvo rastlin pri proizvajalcih, grosistih in pri uvozu teh sredstev, kakor tudi v detajlistični mreži /prodajalne oziroma kmetijske apoteke/. Zato bo potrebno pri sprejemanju novega zakona o varstvu rastlin nameniti temu vprašanju več pozornosti.

SKLEP

Navedli smo najpomembnejše vzroke, ki ovirajo oziroma otežujejo delo področja varstva rastlin in pokazali na usmeritev delovanja slovenske stroke, ki bo močno odvisno od prilagajanja registriranih sredstev za varstvo rastlin v deželah ES.